

Пол Валери

ЛЮБИТЕЛЯТ НА СТИХОВЕ

София, 2025

Преводът е направен по изданията:

Paul Valéry, Oeuvres, Bibliothèque de la Pléiade
© Editions Gallimard, 1960

Paul Valéry, Mauvaises-pensées
© Éditions Payot & Rivages, Paris, 2016

Paul Valéry, Melange
© Éditions Payot & Rivages, Paris, 2019

Текстовете са преведени от Атанас Сугарев, с изключение на отбелязаните в съдържанието, които са в превод на Жанета Узунова.

© Издателство „Изток-Запад“, 2025

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Атанас Сугарев, Жанета Узунова, превод, 2025

ISBN 978-619-01-1633-2

Пол Валери

ЛЮБИТЕЛЯТ НА СТИХОВЕ

Превод от френски

Атанас Сугарев,

Жанета Узунова

СЪДЪРЖАНИЕ

Из „Албум със стари стихове“	9
Елена	9
Орфей.....	10
Раждането на Венера.....	10
Феерия.....	11
Същата феерия.....	12
Спящата красавица	12
 Из „Младата парка“	
<i>(превод Жанета Узунова)</i>	14
 Из „Очарования“	19
Утро	
<i>(превод Жанета Узунова)</i>	19
Монолог на змията.....	21
Пролятото вино	33

Наровете	33
На платана	34
Нарцис.....	37
Морското гробище (превод Жанета Узунова)	49
Тайна ода.....	54
Спящата	55
Мнимата мъртва	56
Любителят на стихове.....	57
Лафонтен.....	59
Вийон и Верлен.....	73
Поезия и абстрактна мисъл.....	100
Размисли за поезията.....	142
Из „Лоши мисли“	170
Из „Смес“ („Меланж“).....	218
„Към живота“, из цикъла „Сурова поезия“	219

В чест на римата

(превод Жанета Узунова).....222

Из Тетрадки

Тета

(превод Жанета Узунова).....226

Из „АЛБУМ СЪС СТАРИ СТИХОВЕ“

Елена

Лазур, от пещерите, подвластни на смъртта
пристигам, за да чуя звънтежа на вълните
и виждам как възкръсват галери сред мъглите,
с проблясващи в позлата весла през утринта.

Самотните ми пръсти повикват пак царете,
развличали дланта ми с брадата си от сол.
Бях плакал, те триумфи с подвеждащ ореол
възпяха сред вълните, от кораби превзети.

Тръби и раковини дочувам как ехтят
и дават такт, при който веслата да летят.
Напевът на гребците глъчта им оковава,

а с гордост и антична усмивка на лице
от бака боговете, сред пяната стремглава
към мен протягат кротки, изваяни ръце.

Орфей

...Орфей, в ума си виждам, под мирта днес унесен,
от циркуса как слиза пречистен огнен сноп
към хълма, отразяващ небесната ти песен
и в скъп трофей превръща плешивия му лоб.

При песента ти с трясък пейзажът се мени,
под слънцето примира от ужас и скалата,
въздишка щом покрие високите стени
на храма с хармоничност и бляскава позлата.

От края на лазура запява този бог
и всеки рухнал камък усеща в своя скок
как с вдъхновена тежест в небето рикошира.

На сринат храм възхода облива вечерта,
той сам се доизгражда и вплита в песента
душата си чрез химна на златострунна лира.

Раждането на Венера

Плътта, студена, тръпна, от бездната дълбока
изхвърлена горчиво на вян от бури праг,
под слънцето отърсва на пясъчния бряг
елмазите размирни навред из водостока.

Приплъзва тя усмивка от бялата си длан
към рамото, ранено от камъни, които

към него са летели, от Тетия измити,
а къдрите ѝ гаят потръпващия стан.

И пясъкът, разпръснат след бяга ѝ тогава,
горящата го жажда веднага утолява,
целувайки следите от детския ѝ скок.

Но в бързия му поглед подмолна сплав се мята
от куп очи коварни, от лъч на страх дълбок,
от весел смях, подвеждащ, сред танца на вълната.

Феерия

Луната крехка пръска виделина свещена
като искряща рокля от сребърен лек плат
по мраморни колони – там сянката на хлад
сънува, че преследва мечта в седеф вградена.

За лебедите с бляскав, мек пух в шавара гъст –
пернати платноходи, откъсва тя листата
на снежнобяла роза и после по водата
с тях кръгчета изписва безспир в околоръст.

Това ли е животът?... Пустиньо, с лъст обвита,
замира в тебе всеки слаб удар на вълните,
премахващ праг потаен на отзвук от кристал.

Плътта на тези рози от ужас ще застине,
когато с вик елмазен един лъч заблестял
през утрото прониже безбрежната картина.

Същата феерия

Луната крехка пръска виделина свещена
като изящна рокля от сребърен лек плат
по мраморни колони – девица там на хлад
сред своя блян пристъпва в среда в седеф вградена.

За лебедите с бляскав, мек пух в шавара гъст –
пернати платноходи, откъсва тя с ръката
листенцата на роза, а после по водата
с тях кръгчета изписва безспир в околоръст.

Пленителна пустиньо, самотност с лъст обвита,
когато изтъкани от лунен лъч вълните
броят безкрайно ехо със отзвук на кристал,

кое сърце не трепва пред чудната омая
на този взрив среднощен с фаталност на кинжал,
без да изтръгне възглас, заглъхващ във безкрая?

Спящата красавица

Принцесата в палата в цвят розов е заспала
сред шепоти и песни, които в танц трептят,
сред непонятни думи, мълвяни от корала,
а пръстена ѝ птици прокудени кълат.

Не чува как капчукът във тихичко припява,
ни как звъни далечно богатство в таен кът,
ни как в гората смътна от флейтите повява
ветреца от рог пронизван, ни как ехти лесът.

И нека дълго ехо пак да приспи зората,
да бъде то по-равно по крехкост на лозата,
която удря твоите погребани очи.

А тази бавна роза до бузата ти млада
не може да отблъсне блестящите лъчи,
далили твоите гънки с невидима наслада.

Из „МЛАДАТА ПАРКА“

На Андре Жид
От години изоставил
изкуството на стиховете,
се върнах към трудното поприще
с тази творба, която
ти посвещавам.
1917

Нима Небето тук създава тази прелест
за лоно на змия?

Пиер Корней

Кой ли плаче сега тук, смутен, под звездите?
Май е вятър това?... Плаче той със сълзите
на очите ми в час на покой и на мрак!

Сякаш тръпнеща длан по лицето ми пак
е докоснала в сън, според воля незрима,
най-потаен предел от плътта ми ранима
и очаква сълза от фаталността в мен
да огрее в чист вид над духа ми сломен.
С укоризнен мълвеж ме обгръщат вълните
и се връщат в плътта на нощта и скалите

като спомен от стон, като горчивина...
Но защо тръпна аз от неясна вина?
Откъде този смут, завладял сетивата,
и защо изведнъж вледенява ръката
и тревожи гръдта ми предишна следа?...
Под небето блестя сред незнайна беда...
Над съдбовната страст небосводът сияе.

О, звезди, странността ви изпълва безкрая
и вселява под вас чрез безмилостна мощ
необхватен копнеж във човешката нощ...
И с фатална стрела вечността несмутима
поразява без жал всяка плът уязвима!
От съня изведнъж взе ме вашият час
и трепереща тук аз заставам пред вас
на скала, от море и небе завладяна.
Ще се вслушам, сърце, в тази пареща рана
и в незнайния грях, лумнал някъде в мен!...
...Още много боли онзи миг най-вгълбен,
в който пламъка злат с моя дъх угасила
и със силни ръце мойто чело обвила,
цяла тръпнех в сладта на душевен екстаз.
Цяла?... Даже плътта си владеех тогаз –
тя бе стегнала мен в своите тръпни предели,
и от този затвор, пулса в разума вплела,
виждах себе си пак в моя танц позлатен
из горите на най-съкровения плен.
Но ухапа змия там дланта ми простряна.
Тя проблесна в искри пред горящата рана
и се плъзна назад през съкровища зли,
а пък жаждата в мен се забули в мъгли!

О, коварство!... Щом аз бях така наранена,
същността ми след миг се почувства сломена
и отровата в мен с най-притворния глас
каза с мойто лице: о, най-девствена аз,
тъй ревниво до днес в своя образ вгълбена,
с безпределна любов от позор застрашена.
Кой заплашва те тук, недокосната власт?

В тази рана, небе, е зачената в страст
моя тайна сестра, и от мен по-могъща!

Теб, змия, моят страх пак в скалите те връща!
И се сплитам сама с твоя шеметен свят,
без зигзагът ти бърз в своя знаещ обрат
да ме мами или разгадава съдбовно...
Аз всевластна съм, знай! Бягай, гибел чаровна!
Щом душата сама знае как през нощта
своя смут да срази и се впие в гърдта –
ръковинната плът с нежен блян я опива...
Усмири в своя плам огърлицата жива,
не присъждай любов в моя път извисен...
Тъй жестока е тя, а в потайната мен
тъй желана е... Спри! Спри извивките властни,
успокой този танц от жестоки съблазни...
Вече с поглед по-чист виждам своята нощ,
от недрата ѝ аз чувствам скритата мощ
и макар че сега сред покоя ѝ сладен се роди
изведнъж този ням взрив от страсти, пак
спокойно блести в мен мисловната шир
и пустини искрят в моя преходен мир...

.....
Аз целунах дланта, изведнъж поразена
от неземния вкус на ръката ранена!
И изгарях докрай в тази пламнала жад,
без следа от плътта с животворния хлад:

сбогом, МОЙ образ мил, мнима двойнице смъртна...

.....
Непозната сестра, оживяваш пак в МЕНЕ!
Ще познаеш ли днес сред мъгли зазорени
мойте стари черти...

И морето тук бди
с огледалния блян... Тези бледи звезди
си припомнят насън за усмивка позната!
А от изтока тя заблестя в небесата,
през сребрист хоризонт и над скални врати
ето дискът след миг сред лъчи ще трепти...
Виж, там плъзва ръка, тъй безгрешна и бяла...
и зората пред нас ни поднася пак..

Цяла,
недожертвана днес... Нежно тиха вълна
гали тънкия праг пред съня в светлина
и във плисък смирен долу там на прибоя
ти си тръгваш от мен, участ страшна и моя,
но ще видиш, че аз пак искря сред мечти
в моя жертвен олтар на прекрасни беди!

Ето, пяната тук вече видима става
и зората с лъчи над вълните огрява –
те ще носят след миг своя вечен лодкар...

Пак започва денят с най-върховния дар –
от смъртта всеки ден да изгряваш отново,
да възкръсваш, с лице и със девственост нови
да дариш радостта пред всемирен олтар!

.....